

Opis założeń do sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004

Status

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004 wyznaczony został na mocy Dyrektywy Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (wersja ujednolicona - 02009L0147-20190626). W swej obecnej formie¹ został zatwierdzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U. 2011 nr 25 poz. 133, z późn. zm.).

Dla przedmiotowego obszaru Natura 2000 ustanowiono plan zadań ochronnych Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 26 września 2013 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004 (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2013 r., poz. 3497). Plan ten zmieniony został zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 20 czerwca 2023 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004 (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2023 r., poz. 3376). W związku z faktem, iż okres obowiązywania ww. planu zadań ochronnych dla przedmiotowego obszaru dobiegł końca, konieczne jest sporządzenie kolejnego dokumentu w oparciu o nowe dane przyrodnicze.

Położenie administracyjne

Województwo podlaskie; powiat: bielski: gmina Boćki, Orla; powiat hajnowski: gmina Kleszczele.

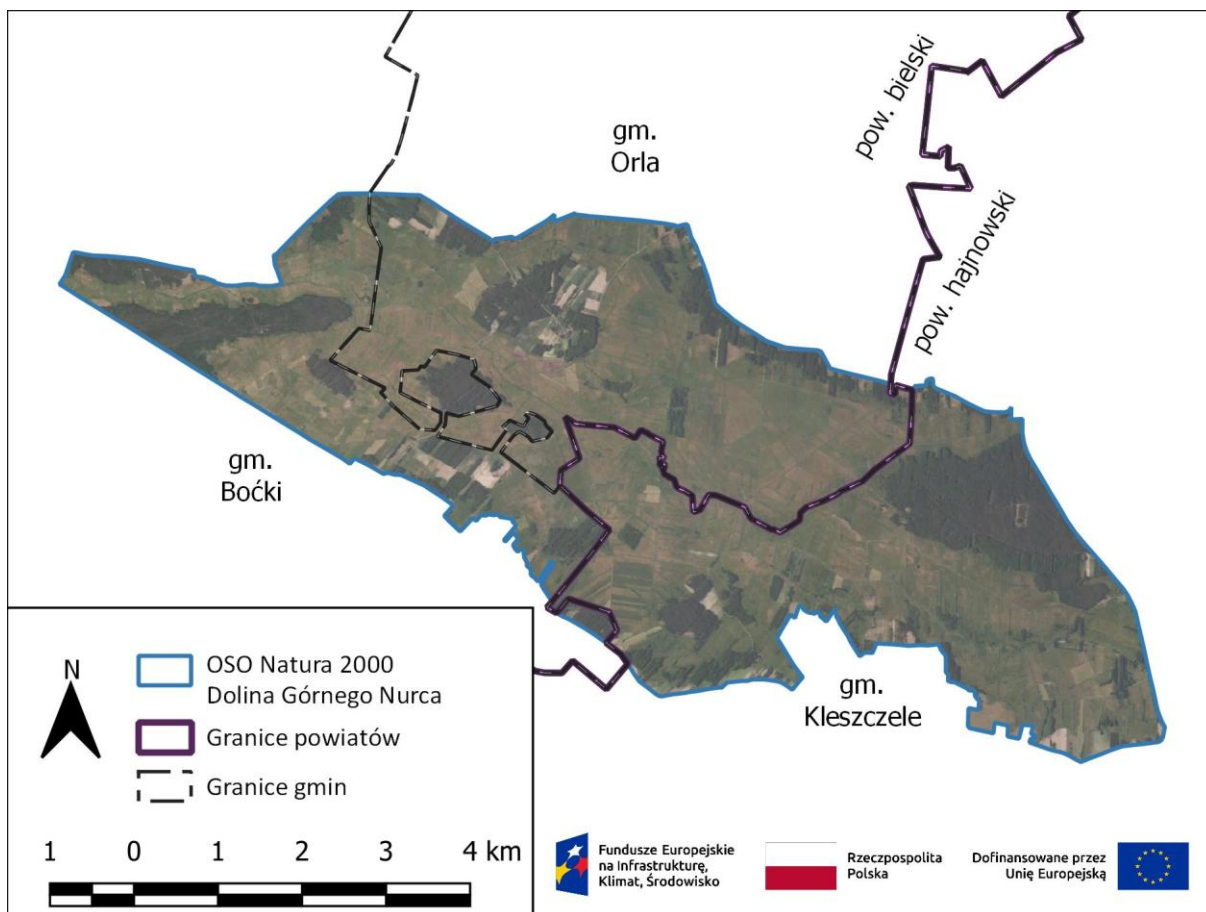
Tabela 1. Powierzchnia gmin i Obszaru Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004*.

Lp.	Gmina	Powiat	Powierzchnia (ha)	
			Całkowita	W obrębie OSO Dolina Górnego Nurca
1	Boćki	bielski	23 201,48	880,43
2	Orla	bielski	16 000,42	1 436,70
3	Kleszczele	hajnowski	14 297,36	1 677,89
			Σ	3995,02

* W oparciu o dane PZGiK - Państwowy Rejestr Granic i Powierzchni Jednostek Podziałów Terytorialnych Kraju (PRG) stan na 01.01.2025

¹ W pierwszej odsłonie obszar Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004 został utworzony dnia 14 listopada 2008 r. na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U. z 2008 nr 198, poz.1226) a tym samym na podstawie Dyrektywy 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U.UE.L.1979.103.1 z późn. zm.)

Ryc. 1 Mapa położenia OSO Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004 względem granic administracyjnych.

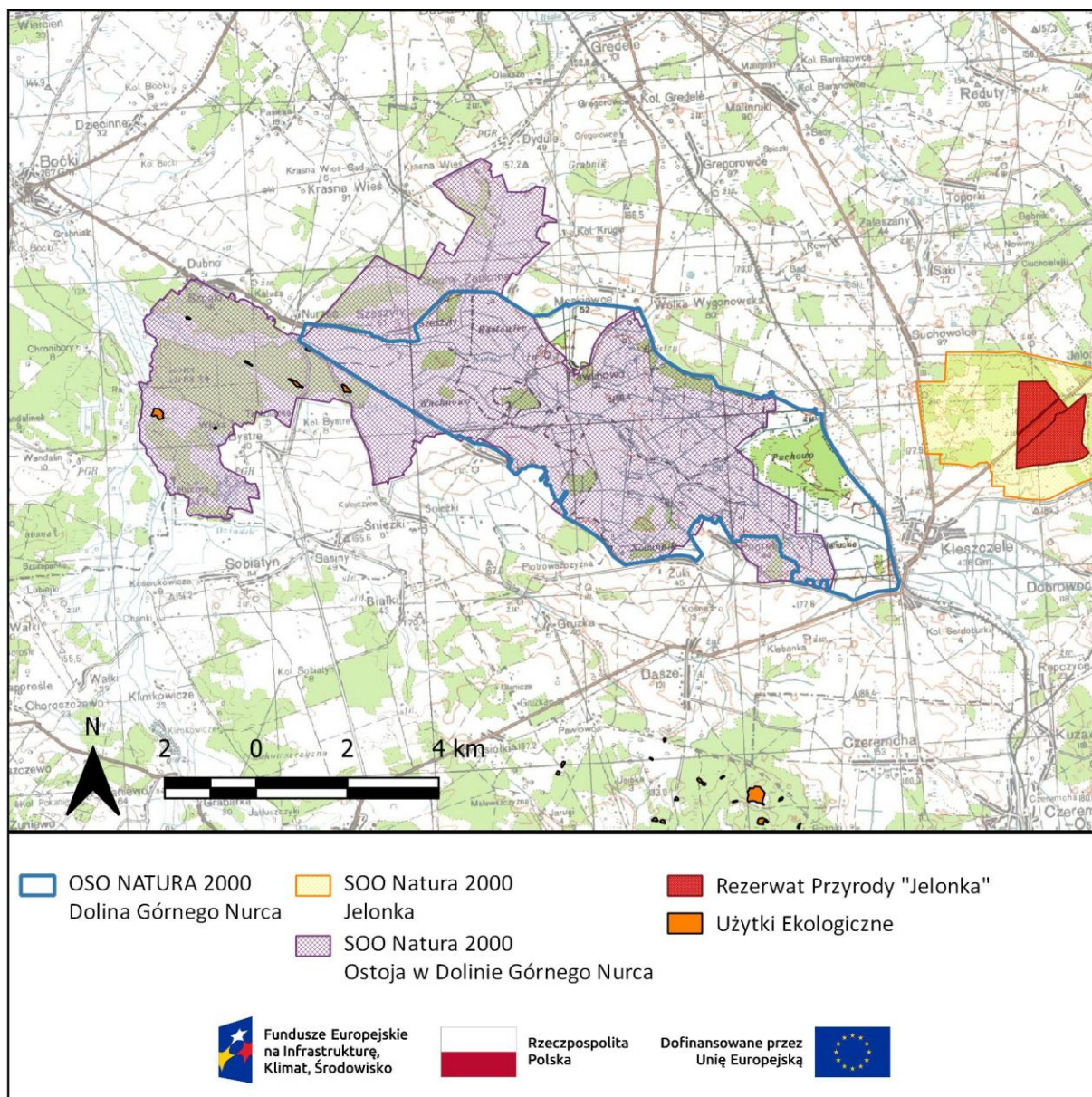
Istniejące formy ochrony

Jedyną powierzchniową formą ochrony przyrody w przedmiotowym obszarze jest Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO) Ostoja w Dolinie Górnego Nurca PLH200021.

Tabela 2. Powierzchnia pozostałych obszarów ochronnych wchodzących w skład OSO Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004*.

Forma ochrony lub obszar ochronny	Powierzchnia (ha)	
	Całkowita	W obrębie OSO Dolina Górnego Nurca
Ostoja w Dolinie Górnego Nurca PLH200021	5 524,05	3 099,78

*W oparciu o dane GDOS udostępnione w usłudze WFS pod adresem <http://sdi.gdos.gov.pl>, data pozyskania danych 10.06.2024

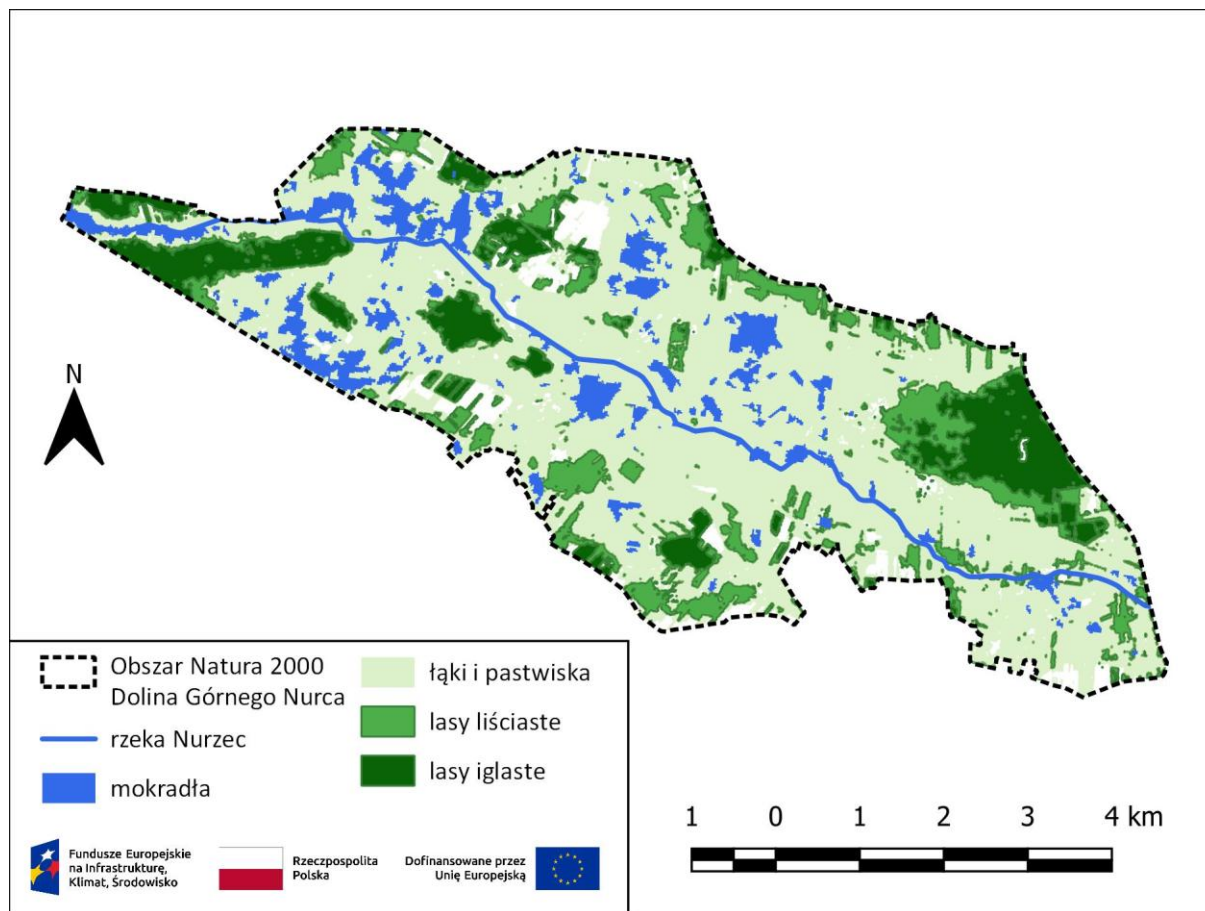
Ryc. 2 Mapa położenia OSO Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004 względem sąsiadujących obszarów chronionych.

Opis obszaru

Powierzchnia: 3 995,02 ha (wg SDF)

Obszar Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004 obejmuje dolinę rzeki Nurzec oraz przylegające do niej fragmenty wysoczyzn, między miejscowościami Kleszczele i Nurzec. Dolina Górnego Nurca stanowi wyraźnie zaznaczone w krajobrazie szerokie obniżenie terenu. Dawniej, obszar ten był silnie zabagniony, w strefie równiny zalewowej regularnie zalewany wodami wezbraniowymi. W latach 50 i 60. XX wieku zarówno torfowiska jak i równiny zalewowe zostały zmeliorowane na cele rolnicze a rzeka Nurzec uregulowana. W wyniku tych prac doszło do znaczącego zaniku naturalnych siedlisk bagiennych i związanych z nimi zbiorowisk roślinnych. Obecnie około 60% obszaru zajmują zmeliorowane torfowiska z gęstą siecią rowów melioracyjnych (wg GIS mokradła), wśród których miejscami wznoszą się różnej wielkości wzniesienia grądowe lub wydmy. Większość obszaru pokrywają łąki i pastwiska, w sumie około 74%. Lasy iglaste znajdują się głównie w zachodniej i wschodniej części obszaru i zajmują około 10 %, lasy mieszane i liściaste są rozproszone wyspowo, głównie po

skraju obszaru i zajmują kolejno około 5% i 2% obszaru (Ryc. 3). Powierzchnia lasów, na skutek sukcesji wtórnej jak również celowego zalesiania stopniowo się powiększa. Grunty orne zlokalizowane są w obrębie niewielkich wniesień mineralnych i zajmują w sumie około 5% powierzchni. Pozostałą formy pokrycia terenu zajmują około 4% powierzchni obszaru.

Ryc. 3 Pokrycie terenu obszaru 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004 wg. klasyfikacji Water and Wetness status z 2018.

Osadnictwo w rejonie doliny Górnego Nurca jest słabo rozwinięte, skupiając się na jej obrzeżach, jedynym wyjątkiem jest wieś Pawlinowo umiejscowiona wewnątrz obszaru.

Pod wpływem gospodarki rolniczej wykształciły się w obszarze półnaturalne siedliska antropogeniczne z dominacją łąk wilgotnych, w miejscach mniej użytkowanych również szuwarów turzycowych i ziołorośli. Aktualnie około 80% łąk jest wykorzystywane rolniczo, głównie jako łąki kośne, rzadziej pastwiska. Większość łąk jest użytkowana ekstensywnie z czego około 46% w tzw. programach rolno-środowiskowych (wg. danych ARIMR z 2024 r. około 1377 ha). Powstałe na skutek ekstensywnej gospodarki łąkarskiej półnaturalne zbiorowiska łąkowe, miejscowo długo utrzymujące się zastoiska wodne (głównie na skutek działalności bobrów) oraz urozmaicona mikrorzeźba terenu w strefie zalewowej z licznymi sprzyjały różnorodności awifauny tego obszaru.

W latach 2005–2009 na obszarze tym stwierdzono 146 gatunków ptaków, w tym 111 lęgowych. Spośród nich 24 gatunki wymienione są w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, w tym 18 wyprowadza lęgi na terenie ostoi (Wilk i in. 2008). Dane te należy jednak traktować jako historyczne, gdyż obecnie awifauna tego obszaru uległa znaczącej redukcji. Obecnie

Aktualne przedmioty ochrony obszaru

Przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004 są gatunki ptaków wymienione w Standardowym Formularzu Danych (SDF) obszaru z „oceną ogólną znaczenia obszaru” A, B lub C, tj.: 4 gatunków ptaków objętych art. 4 lub art. 7 dyrektywy 2009/147/WE. Przeprowadzone na zlecenie RDOŚ w Białymstoku inwentaryzacje przedmiotów ochrony w 2022 roku nie wykazały lęgowych cietrzewi, rycyka i kulika wielkiego (Białomyzy 2022). Ponadto w 2022 r. ramach kompleksowej inwentaryzacji dubelta w projekcie „Implementacja Krajowego Programu Ochrony Dubelta w Polsce – etap I” LIFE GALLINAGO ACTION PLAN LIFE17 NAT/PL/000015 wykryto dwa nowe, niewielkie tokowiska dubelta (liczące 3 oraz 2-3 samce) oraz 2 rejony tokowania pojedynczych samców, co wraz z dotychczas znanym tokowiskiem dubelta (liczącym w 2022 r. 1 s. zaś w 2021 r. 5 s. monitorowanymi w ramach Monitoringu Dubelta GIOŚ) pozwalało na oszacować liczebność tego gatunku w obszarze na około 7-10 samców. Tak duża liczba tokujących samców nie było jednak stwierdzana w kolejnych latach w ramach monitoringu GIOŚ. Niemniej, zważywszy na to, że OSO Dolina Górnego Nurca leży na skraju zasięgu populacji występującej na Podlasiu, ma on szczególne znaczenie w zachowaniu integralności sieci obszarów Natura 2000, gdyż jest on najbliższym położonym w stosunku obszarów Natura 2000, gdzie dubelty stanowią przedmiot ochrony.

Tabela 3. Przedmioty ochrony OSO Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004

Kod	Nazwa naukowa	Nazwa polska
A084	<i>Circus pygargus</i>	blotniak łąkowy
A122	<i>Crex crex</i>	derkacz
A156	<i>Limosa limosa</i>	rycyk
A160	<i>Numenius arquata</i>	derkacz

Podczas prac nad projektem aktualizacji planu zadań ochronnych dla OSO Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004 (zwanego dalej projektem PZO), lista przedmiotów ochrony na skutek weryfikacji może ulec zmianie.

Ponadto, w toku dalszych prac nad projektem PZO zostanie poddane analizie, czy istnieje konieczność wskazania kluczowych przedmiotów ochrony, decydujących o wyznaczeniu danego obszaru Natura 2000. Dla gatunków ptaków uznanych za kluczową ochrona będzie zaplanowana szczególnie starannie, zaś w przypadku konfliktów między celami ich ochrony, a celami innych przedmiotów ochrony będą one rozstrzygane na rzecz gatunków kluczowych.

Obszar objęty Planem:

Aktualizacja planu zadań ochronnych dotyczyć będzie całego obszaru Natura 2000 Dolina Górnego Nurca, gdyż stwierdzono, że nie zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody do nieobejmowania części obszaru projektem PZO.

W przedmiotowym obszarze brak jest parków narodowych, rezerwatów, parków krajobrazowych lub nadleśnictw położonych całkowicie lub częściowo w obszarze Natura 2000 Dolina Górnego Nurca, dla których obowiązują odpowiednio plany ochrony lub zadania ochronne z zakresem, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody, jak również plany urządzenia lasu z tożsamym zakresem.

Czym jest plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000

Plany zadań ochronnych (PZO) są sporządzane i realizowane dla obszarów Natura 2000 w celu zapewnienia docelowego stanu zachowania przedmiotów ochrony danego obszaru i zachowania integralności sieci Natura 2000. Podstawą prawną ich tworzenia jest art. 28 ust. 13 ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, 1688,

1890). Szczegółowy tryb sporządzania i zakres prac określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz.U. 2010 nr 34 poz. 186 z późn. zm).

Pierwszy plan zadań ochronnych sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty lub od dnia wyznaczenia obszaru specjalnej ochrony ptaków. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, lub zachodzi konieczność jego aktualizacji, w szczególności w wyniku oceny aktualności PZO, którą Regionalny dyrektor ochrony środowiska sporządza i przekazuje Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska nie rzadziej niż co 6 lat.

Sporządzający projekt PZO umożliwia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu.

Sporządzający projekt PZO, zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu.

PZO ustanawia regionalny dyrektor ochrony środowiska w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 zawiera:

- a) opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;
- b) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
- c) cele działań ochronnych;
- d) określenie działań ochronnych ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania, w tym w szczególności działań dotyczących: ochrony czynnej siedlisk gatunków, monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów, uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony.
- e) wskazania do zmian w istniejących innych dokumentach planistycznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.
- f) wskazanie terminu sporządzenia, w razie potrzeby, planu ochrony dla części lub całości obszaru.

PZO jest więc instrumentem planistycznym, środkiem do skutecznej ochrony sieci Natura 2000 i chronionych w niej przedmiotów ochrony, w przypadku Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) - gatunków ptaków i ich siedlisk.

PZO dla OSO Natura 2000 powinien mieć następujące skutki:

- a) osiągnięcie celów ochrony określonych w PZO dla poszczególnych gatunków ptaków;
- b) utrzymanie lub zwiększenie integralności sieci Natura 2000;
- c) utrzymanie lub poprawa stanu zachowania gatunków ptaków i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony obszaru;
- d) ograniczenie lub wykluczenie zagrożeń dla ptaków będących przedmiotami ochrony i ich siedlisk;

- e) umożliwienie rolnikom i zarządom terenu łatwego uzyskania wsparcia finansowego w zamian za działania ograniczające ich produkcję roślinną i zmierzające do poprawy stanu zachowania siedlisk gatunków ptaków występujących na ich gruntach;
- f) zwiększenie świadomości lokalnych społeczności na temat korzyści płynącej z ochrony zasobów przyrodniczych obszaru poprzez parasolowy efekt ochrony siedlisk ptaków.

Spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy (ZLW):

W ramach prac nad projektem PZO zaplanowano cykl spotkań konsultacyjnych z udziałem lokalnej społeczności. Przedstawiciele zainteresowanych osób oraz podmiotów, których projekt PZO bezpośrednio dotyczy lub którzy mają wpływ na sposób realizacji ustaleń projektu PZO, będą mieli możliwość brania udziału w opracowaniu projektu PZO jako członkowie Zespołu Lokalnej Współpracy (ZLW).

Skład ZLW może ulegać zmianom w trakcie prac w zależności od bieżących potrzeb. W pracach nad projektem PZO przewidziano 3 spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy.

Informacja o postępie prac:

Informację na temat bieżącego stanu prac nad projektem PZO będzie można uzyskać za pośrednictwem strony internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku:

[Opracowanie planów zadań ochronnych - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku - Portal Gov.pl](#)

Wnoszenie uwag i wniosków będzie możliwe w formie pisemnej oraz za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym, w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku, 15-554 Białystok, ul. Dojlidy Fabryczne 23 lub drogą elektroniczną na adres email biuro@bialystok.rdos.gov.pl, lub w formie ustnej do protokołu w siedzibie RDOŚ w Białymstoku po uprzednim umówieniu wizyty pod numerem telefonu: 85 74-06-981.

Literatura

Białomyzy P., Grygoruk G., Świętochowski P., Tumiel T. 2022 Raport z monitoringu wybranych gatunków ptaków na obszarze OSO Natura 2000 Dolina Górnego Nurca PLB200004 w 2022 roku. RDOŚ w Białymstoku

Korniluk M., Szczęch R., Grajewska A., Antczak K. 2022. Raport końcowy z inwentaryzacji ornitologicznej wykonanej w ramach zadania A.4 Doszukiwanie nowych stanowisk dubelta w ostojach w projekcie LIFE17 NAT/PL/000015. Natura International Polska

Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.). 2010. Ostoje Ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. OTOP, Marki.

Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

